

Tekst die de voorzitter van het College van Bestuur van Windesheim, Albert Cornelissen, heeft uitgesproken tijdens de installatie van Jeroen Lutters als lector Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken, op vrijdag 8 maart 2013.

Dames en heren, familie en vrienden van Jeroen Lutters, Erwin Olaf, collega's,

Ook ik heet u, mede namens mijn collega Jan Willem Meinsma, van harte welkom op Windesheim. De installatie van een lector is voor ons een bijzonder moment en wij waarderen het zeer dat u dit door uw aanwezigheid onderstreept. Als College van Bestuur zijn wij oprecht verheugd, dat wij vandaag Jeroen Lutters als lector 'Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken' officieel kunnen begroeten. Voor de aanwezigen die Jeroen persoonlijk kennen en voor mijn Windesheim collega's zal duidelijk zijn dat hij ook vanmiddag 'creativiteit als noodzaak' heeft gezien en de regie over het programma volledig heeft overgenomen en daarmee ook de opbouw van mijn rede. Alle traditionele elementen zijn hieruit verdwenen. Het wordt 'Creativiteit als noodzaak; in gesprek met Jeroen Lutters'.

Dames en Heren. Een samenleving als de onze kan niet zonder twee onafhankelijke groepen: journalisten en kunstenaars. De journalist houdt ons scherp, zelfkritisch en reflexief. De kunstenaar opent ons oog voor de verborgen werelden van verbeelding en fantasie die hij in zijn unieke creaties ontvouwt.

Erwin Olaf is een kunstenaar die door de oppervlakte van de uiterlijke vorm heen dringt om ons de onderliggende dimensies te tonen, die in zijn kunstwerken tot leven worden gewekt. Maar hij is ook journalistiek geschoold en gewend om met een kritisch-betrokken blik naar de wereld om zich heen te kijken. De journalistiek reflecteert de feitelijkheid, de kunst transformeert de concrete werkelijkheid in mogelijke werelden.

Beide benaderingswijzen klinken door in de zojuist getoonde beelden uit Olaf's recente fotoprojecten. In de vorm kiest hij voor kunst en cultuur, geplaatst in schitterende geësceneerde decors in de vorige eeuw. Hieronder wordt de onvervalste kunstenaar zichtbaar. Die slaagt erin de grenzen van de feitelijke realiteit te overstijgen, en een aangrijpend beeld te scheppen van menselijke kwetsbaarheid en soms eenzaamheid.

Het is een indringend persoonlijk beeldverhaal met een grote rijkdom aan details, die direct ons hart en onze beleving raakt. Kunst wijkt af van het gangbare, van de normaliteit. Olaf vergroot bijzonderheden uit, kiest verrassende invalshoeken en legt ontroerende accenten. Hij maakt zich los van de werkelijkheid en geeft er zijn eigen subjectieve betekenis aan. Zo drukt hij zijn stempel op de realiteit waarvan hij deel uitmaakt.

Kunst als avontuur.

Kunst als tour de fantasie.

Kunst als zingeving van de vrije geest.

Een treffender inleiding op het thema van de scheppende mens die afwijkt, is nauwelijks denkbaar. Immers, bij de installatie van een lector is het de gewoonte dat de co-referent met zijn reflectie niet vóór, maar ná de lector optreedt. Maar neen, zo niet in dit geval. Hier ziet dus u de hand van onze nieuwe lector! De co-referent legt hier de creatieve basis met een uniek beeldtableau. Hij schildert ons - plastisch en subtiel - de kunst als vorm van kennis.

Dat moet eerst gebeuren. Je bouwt als ontwerper immers je eigen werkelijkheid, die zich in de bouwfase niets aantrekt van vaste gebruiken, rituelen en procedures. De co-referent geeft de assist, de nieuwe lector kopt de bal zo dadelijk in.

Dames en heren. Vanuit de gegeven realiteit waarin je leeft, construeer je een eigen vrije wereld in je persoonlijke ontwikkeling naar volwassenheid, verantwoordelijkheid en zelfactualisatie in studie, werk en leven. Jeroen noemt dit creatieve proces: Building. In zijn eigen woorden: 'Building is het zelf ontwerpen en bouwen, met als resultaat een eigen leven, waar Bildung veel meer weg heeft van het

overnemen van inhoud en het aanhaken bij een bepaalde traditie, met als resultaat een leven in het kielzog van anderen.'

Anders gezegd: je eigent je de algemeen geldende kennis uit Bildungsbronnen toe, geheel op eigen wijze, met eigen kleur en accenten, en vanuit je eigen drijfveren en talenten. Je selecteert, je schift, je voegt toe, je vult in, je vormt je eigen leef- en denkwereld. En je creëert je eigen producten. Je ontwikkelt een individuele authenticiteit. Je geeft vorm aan je vrijheid. Creativiteit is de motor van dit kwalitatieve opbouwproces.

Bildung is receptie, Building is creatie. Bij Bildung verwerf je kennis en je past die meestal toe, zoals de aangereikte theorie en methode dat voorschrijven.

Bij Building bouw je die kennis om tot jÓúw kennis en vlecht die met je eigen ervaring en beleving. Je effent je eigen paden, en je verbind je van daaruit met anderen en met je omgeving. Je wordt een echte persoonlijkheid die vol in het leven staat. Dat is de kern van leren in vrijheid, het kloppend hart van Meesterschap in 'Lutteriaanse' zin. Het is ook de kern van zijn pleidooi voor creativiteit als noodzaak in het hoger onderwijs.

De visie van Jeroen op educatie en persoonlijkheidsontwikkeling is tegelijk een fundamentele onderwijskritiek. In het hoger onderwijs wordt vooral ingezet op sociale en professionele educatie en niet zozeer op de door hem bepleite 'ontwikkende' educatie. Er moet in het curriculum ruimte komen om te experimenteren, jezelf te ontdekken en je verbeeldingskracht te gebruiken.

Juist de verbinding tussen de drie genoemde educatievormen is wezenlijk om de samenhangende talenten van jonge mensen tot wasdom te brengen. De individuele ontwikkeling tot vrij, creatief mens wordt in het onderwijs in de visie van Jeroen ten onrechte verwaarloosd.

Hij zegt in feite: we leiden de mensen van de toekomst niet goed op. De 21-ste eeuw stelt nieuwe eisen. Maar we doen nog net of we voor de maatschappij van een eeuw geleden opleiden. Daarin werd onze werkelijkheid overwegend bepaald door de heersende economische, sociale, politieke, religieuze en culturele verbanden. Dat is niet meer zo. De mens van deze eeuw kan zich in grotere individuele vrijheid ontwikkelen tot wat hij zelf wenst te worden. Hij is geen automatisch verlengstuk meer van het milieu waaruit hij voortkomt en van de groepsstructuren waarvan hij deel uitmaakt. Hij heeft veel meer dan vroeger de kans om zichzelf te vormen vanuit zijn eigen belangstelling, aanleg, ambitie en mogelijkheden.

Het werken aan zelfontdekking en zelfcreatie behoort tot het kerncurriculum van hoger onderwijs. Als student dien je aan te tonen dat je voldoet aan de gestelde professionele kwaliteitseisen en vereiste vaardigheden, maar daarnaast moet je ook de ruimte krijgen om je eigen weg te zoeken. Met vallen en opstaan je verbeeldingskracht exploreren en leren van de fouten die je maakt. Het onderwijs moet dus worden verrijkt met het bouwen aan deze vrije, creatieve en autonoom oordelende mens als volwaardig lid van de samenleving.

En hier heeft zeker het HBO met haar sterke relatie tussen onderwijs, onderzoek en beroepspraktijk een nieuwe kwalitatieve taak te vervullen. Jeroen is een pionier, die deze taak met grote betrokkenheid en bezieling op zich neemt. De kunst is daarbij van groot belang als leermethode, want het is cruciaal dat het denken en werken in mogelijke werelden structureel wordt geactiveerd en gefaciliteerd.

Durven af te wijken en zelf te ontwerpen vraagt om een vrije didactiek die meer doet dan de student onderwijzen in het artistieke bereik. In het durven, in het trotseren van de angst om te falen, krijgt de vrijheid concreet vorm en betekenis. Wie zelf experimenteert, leert van de ingeslagen wegen die dood lopen. Het experiment kent geen falen. Het wordt tijd dat we die fantasie actief leren sturen. En dat we de verbeelding niet verstoppen, maar gebruiken als cognitief vermogen.

Dames en heren. Het lectoraat Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken beperkt zich dus allerminst tot educatie in de kunstvakken. Het doortrekt in potentie alle opleidingen. Ook past het naadloos in het streven van Windesheim om haar studenten en cursisten op te leiden tot waarde(n)volle professionals die een brede vorming op kwalitatief hoog niveau krijgen. De integrale persoonlijkheid staat in ons

nieuwe onderwijsconcept centraal, en het creatieve bouwproces tot vrij, zelf ontwerpend, verantwoordelijk en onafhankelijk mens dient daarin een volwaardige plaats te krijgen. Daarom zijn wij blij dit nieuwe lectoraat, en in het bijzonder ook de inventieve en innoverende persoonlijkheid van Jeroen Lutters, in huis te hebben. Onze verwachtingen van het nieuwe lectoraat zijn hoog gespannen.

Maar Jeroen is niet van Windesheim alleen. De vier educatieve domeinen van de hogescholen Utrecht, Amsterdam, Inholland en Windesheim werken sinds enkele jaren samen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Meesterschap – verbonden aan dit lectoraat – kennisdeling, heterogeniteit en partnerschap zijn daarbij de onderzoeksterreinen, waaraan vier lectoraten zijn verbonden, verspreid over de vier kennisinstellingen. We profiteren zo dus wederzijds van elkaars praktijkonderzoek naar de vakspecifieke inhoud en didactiek op elk van de vier vakgebieden.

Dames en Heren. Dan ga ik nu over tot de feitelijke installatie van de nieuwe lector. Dat doe ik door de officiële opdracht aan het lectoraat voor te lezen:

Het College van Bestuur installeert dr. Jeroen Lutters als lector van het lectoraat 'Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken'.

Het lectoraat richt zich op de belangrijke rol die kunst kan spelen in het opbouwen van kennis. Door kunst en cultuur in te bedden in het hoger onderwijs, kunnen studenten van nu nieuwe talenten ontwikkelen voor de veranderde samenleving van morgen. In het Maestro Programma van het lectoraat wordt gewerkt aan passende studieprogramma's van betekenisvol, producerend leren (core curriculum), trainingen voor studenten (art-based learning), trainingen voor docenten (craftsman program) en trainingen voor managers (studio program).

Het lectoraat 'Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken' is een onderdeel van het Kenniscentrum 'Bewegen en Educatie' en werkt tevens voor de educatieve faculteiten van Hogeschool Utrecht, Hogeschool van Amsterdam en InHolland.

De installatie heeft plaatsgevonden in een bijeenkomst op vrijdag 8 maart 2013 te Zwolle.

De installatie van een lector, en in het verlengde daarvan de leden van de kenniskring, gaat bij Windesheim gepaard met de overhandiging van een passend kunstwerk. Bij alle eerdere installaties zijn de kunstwerken uitgezocht en voor mij beschreven door Annet Postuma, kunstcoördinator op Windesheim. Ook hier heeft de hand van onze nieuwe lector ingegrepen. Jeroen heeft namelijk één van zijn kenniskringleden, Saskia Korsten, bereid gevonden iets voor hem te maken. Zijn motivatie hiervoor, en ik citeer nu: "Ik heb Saskia gevraagd omdat het gaat om het werk van een talentvolle jonge kunstenaar, werkzaam op Windesheim, die veelvuldig gebruik maakt van nieuwe media. Met haar werk daagt ze de samenleving uit. Deze foto's maken deel uit van het project Lago, de Plas (2004) dat werd uitgevoerd in de buurt van Zwolle. Dit werk was een performance die een storm aan kritiek lostrok, omdat ze iets aan de kaak stelde, de rol van de kunstenaar, de rol van de kunsttoeschouwer en de rol van de kunstopdrachtgever, in de publieke ruimte. Terwijl het onvoorbereide publiek in de veronderstelling leefde dat zij een klassiek kunstwerk in de wijk zouden krijgen, werden zij uiteindelijk zelf deel van een documentaire, waarin op schaamteloze wijze werd getoond waar kunst over gaat: het betreden en leren omgaan met een radicaal vrije ruimte".

De foto's komen van de film die een onderdeel is van het kunstproject Lago, de Plas en zijn dus een afgeleide van het kunstproject. Aangezien de foto's klein van afmeting zijn zal bij de onthulling door Jeroen een afbeelding van de kunstwerken op het scherm verschijnen.

Ik kom aan de afronding en geef Jeroen Lutters graag het woord om zijn lectorale rede 'University 21: creativiteit als noodzaak' uit te spreken.